

Мета навчальної дисципліни полягає у тому, щоб сформувати в майбутніх учителів географії практичні вміння організовувати й проводити навчальні заняття на природі, застосовувати польові методи географічних досліджень, розробляти навчальні маршрути та інтегрувати краєзнавчий матеріал у шкільну географічну освіту.

Завдання навчальної дисципліни **«Практикум з методики навчання географії на природі»** є:

- ☐ сформувати вміння організовувати навчальні спостереження за природними та антропогенними об'єктами;
- ☐ опанувати методи польових географічних досліджень, доступні для використання зі школярами;
- ☐ навчитися розробляти завдання дослідницького, проблемного та практичного характеру;
- ☐ удосконалити навички використання карт, компаса, мобільних геосервісів і цифрових інструментів у польових умовах;
- ☐ навчитися проєктувати географічні екскурсії, польові практики та навчальні маршрути;
- ☐ розвивати вміння інтегрувати місцевий природний і культурний спадок у навчання географії;
- ☐ формувати компетентності з безпечної організації навчальної діяльності на природі та відповідального природокористування.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє опанування здобувачами освіти базових знань із фізичної географії, географії України, картографії та топографії, краєзнавства, а також основ методики навчання географії. Необхідними є вміння працювати з географічними картами, аналізувати природні компоненти й територіальні комплекси, здійснювати спостереження за географічними об'єктами та процесами. Важливе значення мають базові навички організації освітньої діяльності, використання цифрових картографічних ресурсів і дотримання правил безпеки під час проведення польових досліджень та навчальних екскурсій.

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни **«Практикум з методики навчання географії на природі»** у студентів повинні бути сформовані такі компетентності (згідно ОПП):

Спеціальні (фахові) компетентності:

- ☐ СК 2. Здатність планувати та реалізовувати польові, лабораторні й геоінформаційні методи географічних досліджень, обробляти та інтерпретувати їх результати;
- ☐ СК 4. Здатність формувати в здобувачів розуміння глобальних проблем, цінностей сталого розвитку та екологічної відповідальності через зміст географічної освіти;
- ☐ СК 5. Здатність проєктувати освітні програми, уроки та позакласні заходи з географії з урахуванням вікових особливостей здобувачів, освітніх стандартів і компетентнісного підходу.

Програмні результати навчання на основі освітньої програми "Середня освіта (Географія)":

- ☐ *Результат* ПРН 4. Планувати та реалізовувати педагогічне або географічне дослідження: формулювати проблему та гіпотезу, добирати й застосовувати методологію, аналізувати дані, дотримуватися норм академічної доброчесності
- ☐ *Результат* ПРН 9. Розробляти та реалізовувати освітні проєкти у сфері сталого розвитку з урахуванням природних і суспільно-географічних особливостей Карпатського регіону.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	10	4	120	-	32	-	-	88	-	Іспит у вигляді проекту
Заочна	1	10	4	120	-	8	-	-	112	-	Іспит у вигляді проекту

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					с.р.
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми практичних занять	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПОЛЬОВИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ												
Тема 1. Методика організації навчання географії на природі	15	-	4			11	16		2				12
Тема 2. Орієнтування на місцевості та використання карт у польових умовах	15	-	4			11	14						16
Тема 3. Організація метеорологічних спостережень на природі	15	-	4			11	16		2				12
Тема 4. Дослідження рельєфу та геологічних особливостей місцевості	15	-	4			11	14						16

Разом за ЗМ1	60	-	16			44	60		4		56
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ В НАВЧАННІ ГЕОГРАФІЇ										
Тема 1. Польові дослідження ґрунтів, рослинності та біорізноманіття	15	-	4			11	14		2		12
Тема 2. Дослідження водних об'єктів і природних комплексів	15	-	4			11	16				16
Тема 3. Географічне краєзнавство та оцінювання антропогенного впливу	15	-	4			11	14		2		12
Тема 4. Розроблення дидактичних матеріалів для організації навчальної діяльності учнів на природі	15	-	4			11	16				16
Разом за ЗМ 2	60	-	16			44	60		4		56
Усього годин	120	-	32			88	120		8		112

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми
1	<p>Методика організації навчання географії на природі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити дидактичні можливості природного середовища для вивчення шкільної географії. 2. Обрати природний об'єкт або ділянку місцевості для проведення навчального заняття. 3. Сформулювати тему, мету, очікувані результати та компетентнісно орієнтовані завдання для учнів. 4. Скласти план організації групової роботи на природі. 5. Розробити пам'ятку з безпечної поведінки під час польового заняття. <p>Результат: паспорт навчального об'єкта та короткий план заняття на природі.</p>
2	<p>Орієнтування на місцевості та використання карт у польових умовах</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити сторони горизонту за компасом та доступними природними орієнтирами. 2. Відпрацювати визначення географічних координат за картою та цифровими

	<p>картографічними сервісами.</p> <ol style="list-style-type: none"> Визначити азимут і відстань між обраними об'єктами. Побудувати схему ділянки місцевості з позначенням об'єктів спостереження. Розробити п'ять завдань для учнів різних класів на розвиток картографічної компетентності. <p>Результат: схема місцевості, результати вимірювань і добірка навчальних завдань.</p>
3	<p>Організація метеорологічних спостережень на природі</p> <ol style="list-style-type: none"> Провести спостереження за температурою повітря, хмарністю та напрямком вітру. Порівняти мікрокліматичні умови двох ділянок, наприклад відкритої місцевості й затіненої території. Заповнити таблицю польових метеорологічних спостережень. Визначити, які чинники зумовлюють виявлені відмінності. Розробити навчальне завдання, у якому учні мають пояснити результати власних спостережень. <p>Результат: метеорологічний щоденник, порівняльна таблиця та методична розробка.</p>
4	<p>Дослідження рельєфу та геологічних особливостей місцевості</p> <ol style="list-style-type: none"> Визначити основні форми рельєфу на досліджуваній ділянці. Описати крутість і напрямок схилів, особливості поверхневого стоку та прояви ерозійних процесів. Встановити можливі взаємозв'язки між рельєфом, рослинністю та характером землекористування. Виконати замальовку або профіль рельєфу. Скласти дослідницьке завдання для учнів із використанням польових спостережень. <p>Результат: польовий опис рельєфу, замальовка або профіль та комплект завдань для школярів.</p>
5	<p>Польові дослідження ґрунтів, рослинності та біорізноманіття</p> <ol style="list-style-type: none"> Описати зовнішні ознаки ґрунту та умови його формування, не порушуючи природного покриву без потреби. Визначити основні типи рослинних угруповань на ділянці за доступними ознаками. Провести спостереження за різноманіттям рослин та інших організмів, використовуючи польові визначники. Виявити можливі ознаки антропогенного навантаження. Розробити завдання для учнів із дослідження біорізноманіття та його охорони. <p>Результат: польовий опис природних компонентів, фотоспостереження або каталог видів із зазначенням рівня достовірності визначення.</p>
6	<p>Дослідження водних об'єктів і природних комплексів</p> <ol style="list-style-type: none"> Описати розташування, береги, характер оточення та доступні для спостереження особливості водного об'єкта. Проаналізувати зв'язки між водним об'єктом, рельєфом, ґрунтами та рослинністю. За безпечних умов провести прості спостереження за прозорістю води та іншими доступними показниками, не роблячи висновків про її питну придатність. Визначити можливі джерела антропогенного впливу. Скласти навчальну картку для дослідження природного комплексу. <p>Результат: опис водного об'єкта, схема взаємозв'язків природних компонентів і навчальна картка.</p>
7.	<p>Географічне краєзнавство та оцінювання антропогенного впливу</p> <ol style="list-style-type: none"> Виявити приклади впливу господарської діяльності на природне середовище. Оцінити стан досліджуваної території за визначеними спостережуваними ознаками.

	3. Знайти можливості використання місцевої природної, історико-культурної та етнокультурної спадщини у шкільному курсі географії. 4. Розробити проблемні запитання для учнів щодо сталого природокористування. 5. Запропонувати природоохоронні заходи або учнівську екологічну ініціативу. Результат: карта-схема проблемних ділянок, краєзнавча добірка та пропозиція природоохоронної ініціативи.
8.	Розроблення дидактичних матеріалів для організації навчальної діяльності учнів на природі 1. Проаналізувати можливості використання природних об'єктів для формування географічних компетентностей учнів. 2. Розробити систему дослідницьких завдань для учнів на основі спостережень за природними об'єктами та процесами. 3. Підготувати робочий аркуш учня для виконання польових досліджень. 4. Розробити завдання різного рівня складності для організації індивідуальної та групової роботи на природі. 5. Визначити критерії оцінювання результатів виконання польових завдань учнями. 6. Презентувати розроблені матеріали та здійснити їх взаємооцінювання. Результат практичної роботи: комплект дидактичних матеріалів для організації дослідницької діяльності учнів під час навчання географії на природі.

Самостійна робота студента

Самостійна робота здобувачів вищої освіти дозволяє студентам самостійно повторювати і глибше розуміти матеріал, який був розглянутий на заняттях.

Результати виконання самостійної роботи враховуються у процесі підсумкового і поточного контролю.

Самостійна робота пов'язана з підготовкою до практичних занять і виконанням підсумкового проєкту, тому вона є специфічною і матиме декілька напрямів, години на які будуть у кожній і з тем, тому у таблиці наступній подані загальні години для напрямку, а не тем, як у попередній

№	Назва теми (напрямку)	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
1	Підготовчий	Ознайомлення зі шкільною програмою географії та визначення тем, які доцільно вивчати на природі	12
2	Дослідницький	Підготовка польового щоденника, таблиць спостережень і картографічних матеріалів, тощо	18
3	Методичний	Розроблення завдань для учнів з урахуванням віку, навчальних результатів і безпечних умов роботи	25
4	Проектний	Підготовка власного маршруту навчальної географічної екскурсії	21
5	Рефлексивний	Аналіз ефективності польових методів та оцінювання можливостей їх застосування в шкільному навчанні	12

Методи навчання

Під час викладання курсу «*Практикум з методики навчання географії на природі*» залучається низка освітніх технологій, зокрема,

- інформаційно-комп'ютерні технології;

- інтерактивні заняття;
- польові спостереження та вимірювання;
- географічний опис і порівняння;
- картографічний метод;
- навчальне моделювання та розв'язання проблемних ситуацій;
- мініпроекти й робота в малих групах;
- фотофіксація та цифрове картографування;
- мікровикладання й взаємооцінювання;
- інтегровані заняття.

Система контролю та оцінювання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, за умови, що кожна тема повинна бути здана хоча би на мінімальну оцінку. Роботи, які здаються невчасно без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- усне опитування щодо методики організації польових географічних досліджень;
- перевірка виконання практичних завдань і польових спостережень;
- оцінювання польових щоденників, таблиць спостережень, схем, картографічних матеріалів і результатів вимірювань;
- оцінювання розроблених навчальних завдань для учнів закладів загальної середньої освіти;
- перевірка вмінь працювати з географічними картами, компасом і цифровими картографічними ресурсами;
- оцінювання виконання індивідуальних і групових дослідницьких завдань;
- презентація та захист проєкту навчальної географічної екскурсії;
- самооцінювання та взаємооцінювання результатів практичної діяльності.

Оцінювання практичних завдань можна здійснювати за такими критеріями: точність спостережень, обґрунтованість висновків, якість картографічних матеріалів, методична доцільність завдань, дотримання правил безпеки та вміння пояснити результати дослідження.

При **вивченні** дисципліни «*Практикум з методики навчання географії на природі*» рекомендується використовувати такі методи і форми контролю:

1. Для контролю і оцінювання практичних робіт: практична перевірка і оцінювання кожної практичної роботи.

3.Додатково : звіти, реферати, проєкти (наскрізні проєкти; індивідуальні та командні проєкти; поточний та підсумковий тестовий контроль; іспит.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, написання модульних робіт, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

З навчальної дисципліни навчальним планом передбачена форма контролю –**іспит у вигляді проєкту.**

ПРОЕКТ - «Навчальна географічна екскурсія як дослідницький простір»

Кожен здобувач розробляє навчальну екскурсію для конкретного класу закладу загальної середньої освіти.

Проект має містити:

- назву й обґрунтування актуальності маршруту;
- цільову аудиторію та очікувані результати навчання;
- карту маршруту із зупинками;
- опис географічних об'єктів;
- завдання для учнів на кожній зупинці;
- польовий щоденник або робочий аркуш учня;
- критерії оцінювання результатів дослідження;
- правила безпеки та природоохоронні рекомендації;
- рефлексію щодо методичної цінності розробки.

Для апробації можна запропонувати маршрути в межах університетського кампусу, міського парку, долини річки, лісового масиву або іншої доступної природної території.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (**іспиту у вигляді проекту**).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – **30**; 2 модуль – **30** балів.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається іспит, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (іспиту) – до 40 балів. Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується вищенаведена таблиця.

Студент, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання іспиту. Допущеним до складання іспиту студент може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований.

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (іспит)	Сумар на к-ть балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
T.1	T.2	T.3	T.4	T. 5	T.6	T. 7	T.18	40	100
7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5		

Примітка: самостійна робота оцінюється під час модульної роботи і оцінюється у 0,5 бала

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	«Відмінно»
Добре	B (80-89)	«Дуже добре»
	C (70-79)	«Добре»
Задовільно	D (60-69)	«Задовільно»
	E (50-59)	«Достатньо»
Незадовільно	FX (35-49)	«Незадовільно» з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(«Незадовільно») з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ Й КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1. Які мета, завдання та дидактичні можливості навчання географії на природі?
2. Які основні принципи організації польових занять із географії в закладах загальної середньої освіти?
3. Які вимоги необхідно враховувати під час вибору природного об'єкта для проведення навчального заняття?
4. Які форми та методи навчання доцільно використовувати під час організації географічних досліджень на природі?
5. Яких правил безпеки необхідно дотримуватися під час проведення польових досліджень і навчальних екскурсій?
6. Які основні способи орієнтування на місцевості можна використовувати під час навчання географії?
7. Як організувати роботу учнів із топографічною картою в польових умовах?
8. Як визначати географічні координати, азимут і відстані між об'єктами на місцевості?
9. Які можливості використання компаса, GPS і цифрових картографічних сервісів під час польових занять?
10. Як організувати метеорологічні спостереження за температурою повітря, хмарністю та вітром?
11. Які прилади та методи використовують для проведення найпростіших метеорологічних вимірювань?
12. Як досліджувати мікрокліматичні особливості різних ділянок місцевості та пояснювати виявлені відмінності?
13. Які методи польового дослідження рельєфу доцільно використовувати в шкільній географії?
14. Як організувати спостереження за проявами ерозії та іншими геоморфологічними процесами?
15. Які методи використовують для опису ґрунтів і визначення особливостей ґрунтового покриву в польових умовах?
16. Як організувати дослідження рослинності та біорізноманіття на навчальній ділянці?
17. Які методичні прийоми сприяють формуванню в учнів відповідального ставлення до біорізноманіття?

18. Як здійснювати польове дослідження водних об'єктів і визначати особливості їхнього природного оточення?
19. Як виявляти взаємозв'язки між рельєфом, ґрунтами, рослинністю та водними об'єктами під час вивчення природних комплексів?
20. Які показники та ознаки можна використовувати для оцінювання антропогенного впливу на природне середовище?
21. Які можливості має географічне краєзнавство для організації навчання географії на природі?
22. Як інтегрувати матеріали про природну, історико-культурну та етнокультурну спадщину регіону в польові заняття з географії?
23. Яку роль відіграють польові спостереження у формуванні дослідницької та екологічної компетентностей учнів?
24. Як розробляти проблемні й дослідницькі завдання для учнів на основі вивчення місцевих географічних об'єктів?
25. Які вимоги висувають до розроблення польового щоденника та робочого аркуша учня?
26. Як адаптувати польові географічні завдання до вікових особливостей учнів і різного рівня їхньої підготовки?
27. Як організувати індивідуальну та групову діяльність учнів під час польових досліджень?
28. Які критерії доцільно використовувати для оцінювання результатів польових географічних досліджень учнів?
29. Які основні етапи розроблення навчальної географічної екскурсії та вибору її маршруту?
30. Як оцінити методичну ефективність навчальної географічної екскурсії та визначити можливості її вдосконалення?

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» (протокол №16 від 25 листопада 2024 року) (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

– проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на низці українських фахових платформ, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Базова

1. Жемеров, О. О., & Блазун, В. М. (2014). *Сучасні технології навчання географії України: методичний посібник для студентів-географів ВНЗ*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 32
2. Надтока, О. Ф., & Мартинюк, Т. С. (2016). The use of project activities in the context of the application of information and communication technologies at the geography lessons. *Information Technologies and Learning Tools*, 50(6), 71–85. <https://doi.org/10.33407/itlt.v50i6.1280>

3. Назаренко, Т. Г. (2013). Методика навчання географії в профільній школі: теорія і практика: монографія. Педагогічна думка. 380 с.
4. Назаренко, Т. Г. (2016). Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Основа. 112 с.
5. Назаренко, Т. Г., & Браславська, О. (2019). Методика використання навчально-методичного програмованого засобу для навчання географії в школі. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету, (3). <https://doi.org/10.31499/2307-4906.3.2019.196297>
6. Самойленко, В. М., Олійник, Я. Б., Вішнікіна, Л. П., & Діброва, І. О. (2014). Навчання географії: понятійно-термінологічний словник. Ніка-Центр. 352 с.
7. Топузов, О. М. (2007). Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика: монографія. Фенікс. 304 с.
8. Топузов, О. М., Надтока, О. Ф., Назаренко, Т. Г., Вішнікіна, Л. П., Шуканова, А. А., & Самойленко, В. М. (2011). Методика навчання географії материків і океанів: навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Картографія. 127 с.
9. Топузов, О. М., Самойленко, В. М., & Вішнікіна, Л. П. (2012). Загальна методика навчання географії: підручник. Картографія. 512 с.

Допоміжна

1. Добинда, І. П. (2025). Краєзнавча компетентність як важлива складова шкільної географії. У Методика навчання географії та історії: сучасні виклики та практичний досвід: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 10 квітня 2025 р.). Дніпро: Середняк Т. К. 200 с.
2. Добинда, І. П., & Проскурняк, М. М. (2025). Дисципліна «Культурні ландшафти» у структурі підготовки вчителя географії. Інноваційна педагогіка, 87. <https://doi.org/10.32782/ip/87.28>
3. Добинда, І. П., Холявчук, Д. І., Кирилюк, С. М., & Годзінська, І. Л. (2026). Формування просторової компетентності учнів через створення авторського атласу територіальної громади в умовах НУШ. *Природнича освіта та наука*, (2), 22–30. <https://doi.org/10.32782/NSER/2026-2.03>
4. Добинда, І., & Герасимчук, А. (2023). Роль краєзнавчого принципу у шкільній географічній освіті. Інноваційна педагогіка, 65(1), 46–50. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.1.9>
5. Добинда, І., & Денчиля, А. (2022). Оцінка екологічної грамотності учнів сільських та міських шкіл та роль географії у її формуванні. Інноваційна педагогіка, 47, 48–52. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/47.8>
6. Федій, О. (2026). Підвищення якості викладання географії в ЗЗСО засобами геоінформаційних систем. Витоки педагогічної майстерності, (37). <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2026.37.361899>
7. Холявчук, Д. І., Алексєєв, В. В., Кирилюк, С. М., & Добинда, І. П. (2026). Застосування кліматичної класифікації за Кеппеном у навчанні географії в школі. Інноваційна педагогіка, 92(2), 74–79. <https://doi.org/10.32782/ip/92.2.14>
8. Чубрей, О. С., Добинда, І. П., & Ковбінська, Г. Д. (2025). Інноваційні технології як чинник формування трансверсальних компетентностей у майбутніх учителів географії. Перспективи та інновації науки, 8(54), 905–913. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-8\(54\)-905-912](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-8(54)-905-912)

Інформаційні ресурси

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
2. Закон України «Про освіту» : Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» : Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Модельні навчальні програми для 5–9 класів Нової української школи (природничі освітні галузі) — офіційна сторінка МОН України — <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
5. Модельна навчальна програма «Географія. 6–9 класи» (автори Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. та ін.), МОН України — <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Heohrafiya/Heohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf>
6. Модельна навчальна програма «Географія. 6–9 класи» (оновлена редакція, 2025), МОН України — <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2025/modelna-programa-geografiia-6-9-klasi.pdf>
7. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5–6 класи» (інтегрований курс «Пізнаємо світ», автор Коршевніук Т. В.), МОН України — <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizn.pryr.5-6-kl.Korshevnyuk.14.07.pdf>
8. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5–6 класи» (автори Шаламов Р. В., Каліберда М. С., Григорович О. В., Фіцайло С. С.), МОН України — <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizn.pryr.5-6-kl.Shalamov.ta.in.14.07.pdf>
9. Canva. (n.d.). Canva for Education. <https://www.canva.com/education/>
10. Global Biodiversity Information Facility. (n.d.). GBIF: Global Biodiversity Information Facility. <https://www.gbif.org/>
11. Google. (n.d.). Google Classroom. <https://classroom.google.com/>
12. Google. (n.d.). Google Earth. <https://earth.google.com/>
13. Google. (n.d.). Google Forms. <https://forms.google.com/>
14. Google. (n.d.). Google Maps. <https://maps.google.com/>
15. Google. (n.d.). Google My Maps. <https://www.google.com/mymaps>
16. Google. (n.d.). Google Sheets. <https://sheets.google.com/>
17. iNaturalist. (n.d.). iNaturalist. <https://www.inaturalist.org/>
18. National Aeronautics and Space Administration. (n.d.). NASA Earth Observatory. <https://earthobservatory.nasa.gov/>
19. OpenStreetMap contributors. (n.d.). OpenStreetMap. <https://www.openstreetmap.org/>
20. Padlet. (n.d.). Padlet. <https://padlet.com/>
21. The GLOBE Program. (n.d.). GLOBE Observer. <https://observer.globe.gov/>
22. United States Geological Survey. (n.d.). Geography education. <https://www.usgs.gov/educational-resources/geography-education>
23. Український гідрометеорологічний центр. (б. д.). Офіційний вебсайт. <https://www.meteo.gov.ua/>
24. Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України. (б. д.). Офіційний вебсайт. <https://www.botany.kiev.ua/>
25. Червона книга України. (б. д.). Червона книга України. <https://redbook-ua.org/>

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО:

- *Положенням про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyivlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskому-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha/>;
- *Політикою використання штучного інтелекту у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskому-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yurii-fedkovycha/>
- *«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yurii-fedkovycha/> .

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

Студенти несуть **особисту** відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентів/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.